

Ha estat molt comentada la teva observació que l'odi que Espanya mostra envers Catalunya es podria llegir com una versió de l'antisemitisme.

L'analogia entre l'antisemitisme i l'anticatalanisme va ser elaborada al principi dels anys 1980 per Javier G. Pulido, un intel·lectual orgànic del moviment andalús autonomista. També l'ha mencionat Paul Preston, una autoritat en el camp de la història contemporània d'Espanya. Pulido va descriure la «catalanofòbia» com «l'única manifestació massiva del nacionalisme espanyol, a part de l'afició per la selecció nacional de futbol». El nacionalisme espanyol forma part de l'estructura del poder, però té poca implementació entre la gent. A Espanya mai s'ha produït una nacionalització de les masses com a l'Europa Occidental o Central. Per això, l'anticatalanisme durant molt de temps ha estat utilitzat com un mitjà per despertar les passions col·lectives en sentit nacional. Les elits estatals i locals van incitar aquesta canalització de la frustració col·lectiva, que tenia les seves causes en l'exploració econòmica i en el fet que el poder es concentrés en cercles molt exclusius. Els catalans es van convertir en l'ase de tots els cops. Paul Preston va demostrar, a més, que l'anticatalanisme és un fenomen prou recent: en les èpoques anteriors no és possible trobar gaires proves que poguessin afirmar uns prejudicis arrelats entre la població espanyola contra els catalans. En canvi, aquesta aversió sempre havia exis-

Luka Lisjak, historiador, va néixer a Nova Gorica i està acabant el doctorat en Història a la Central European University de Budapest, on col·labora en la coordinació de l'extens projecte *Negotiation Modernity*, que vol reunir de manera sintètica la història del pensament polític a Europa Central i Oriental. És director de la revista *Razpotja* i del portal *Kritika konservativna*. Fins el 2014 havia estat membre actiu del Partit Socialdemòcrata d'Eslovènia (SDS), liderat pel sempre polèmic Janez Janša. És també assagista i traductor de llarga trajectòria. Es defineix com un intel·lectual conservador

Veronika Cukrov, per la seua banda, és advocada i consultora legal. És també directora de la revista *Pamfil*, editada per la Facultat de Dret de la Universitat de Ljubljana, on s'ha publicat l'entrevista original. Ens ha semblat interessant oferir-la als nostres lectors, en la mesura que reflecteix una visió externa singularment penetrant d'Espanya i el nacionalisme espanyol. I també, per descomptat, del prolongat conflicte que es viu a Catalunya al voltant de l'autonomia suspesa, el desig de sobirania i la recuperació dels drets i llibertats segrestats

tit entre les elits castellanés. Catalunya va ser un dels primers països industrialitzats d'Europa, la resta d'Espanya havia quedat molt enrere pel que fa al desenvolupament econòmic. Per això, els catalans van esdevenir carn de prejudici. Encarnaven els aspectes negatius de la modernització. Es diu dels catalans que són garrepes, calculadors, arrogants, que sota la màscara d'idees universals com la democràcia o l'autodeterminació només pretenen protegir els interessos particulars en contra dels interessos generals dels espanyols. A més a més, als catalans se'ls retreu el cosmopolitisme arrogant, l'agressivitat, la falta de fermesa, l'explotació laboral i el victimisme. Tots aquests elements són ben coneguts en el cas de l'antisemitisme. Preston i Pulido parlen d'una analogia estructural perquè es tracta d'una etnització del rebuig de la modernitat. I això sí que em sembla molt interessant, encara que sigui una tesi provocativa. Si no s'entén aquesta especificitat de l'anticatalanisme, llavors resulta difícil d'explicar per què alguns segments de la societat espanyola cultiven aquesta relació envers Catalunya. Antoni Bassas va apuntar que fins i tot en els pitjors anys del terrorisme d'ETA, els bascos mai havien despertat tant de recel com els catalans després d'haver expressat d'una manera pacífica i democràticament formulada el seu desig d'un estat independent.

Si ho he entès bé, en el cas de Catalunya no es tracta d'un cas de nacionalisme xenòfob, sinó que l'objectiu de la independència de Catalunya és millorar la gestió del propi territori. La consciència de la pertinença a una comunitat entre els catalans és prou perfilada per veure's com una comunitat diferent de l'espanyola? La identitat catalana és prou sòlida per poder cimentar els fonaments d'un estat separat?

Tal com adverteixen nombrosos historiadors, Espanya es va construir com a nació a través del rebuig de tots els seus elements constitutius. Els catalans i els bascos, en canvi, es van constituir nacionalment a través del rebuig de l'estat que volia esborrar les minories ètniques i lingüístiques. Aquesta dinàmica ens és ben coneguda a Europa Central. Podríem dir una cosa semblant sobre la relació entre els hongaresos i els eslovacs, entre els russos i els ucraïnesos. Aquesta va ser també la reacció dels alemanys i dels austríacs en contra del nacionalisme txec. I el moviment de conscienciació nacional dels eslovens va topar amb aquest mateix escull, primer en oposar-se al projecte nacional germano-austríac i més tard, davant la idea de la nació iugoslava. Dins del context europeu, la formació de la identitat nacional dels catalans no té res d'estrany. L'únic que és inhabitual és l'extensió del període durant el qual els catalans van ser sotmesos a un esborrament sistemàtic de la seva identitat nacional: des del principi dels anys vint fins a la meitat dels anys setanta del segle passat. Aquesta repressió va ser interrompuda durant els vuit anys de la

Segona República, però de fet només durant tres anys hi va imperar la normalitat. De l'octubre de 1934 al febrer de 1936, l'autonomia catalana va ser suprimida i el govern català va ser empresonat, i el juliol de 1936 ja va començar la Guerra Civil. I l'altra característica específica del cas català és el pes enorme de la immigració, arribada del sud d'Espanya després de la guerra. I ara, en els últims vint anys, la població catalana s'ha elevat a set milions i mig amb immigrants d'Àfrica del Nord, de l'Amèrica del Sud, d'Àsia i d'Europa de l'Est. Ja durant els anys vint i trenta del segle passat, el nacionalisme català va demostrar una gran capacitat d'assimilació lingüística i d'integració dels nousvinguts en el seu projecte polític: el nacionalisme espanyol, que era notable entre els immigrants abans de la Gran Guerra, es va esvaïr per complet abans de la Segona República. Una cosa semblant va passar a partir dels anys seixanta quan els catalans van desenvolupar el concepte d'un sol poble segons el qual qualsevol persona que vivia i treballava a Catalunya era considerada catalana. Aquesta idea va néixer en els cercles de l'activisme socialista i del cristianisme social i va ser assumida a partir dels anys setanta també pels nacionalistes liberals i conservadors de Convergència i Unió. El partit va governar Catalunya durant 23 anys i va deixar una empremta fonda en la cultura política. L'independentisme català és integratiu: no podria ser d'altra manera perquè un 70 per cent dels catalans té almenys un dels pares nascuts fora de Catalunya. L'experiència de la immigració està inscrita en la història familiar de la majoria de la població. Si examinem les dades estadístiques podem veure que la majoria de les famílies amb una identitat predominantment catalana i que utilitzen el català com a llengua de comunicació aposten per la independència de manera compacta. La proverbial divisió de la societat catalana és en realitat una divisió que es pot observar només entre les famílies bilingües, que utilitzen també l'espanyol: la majoria dels parlants de l'espanyol està en contra de la independència, però entre ells també hi podem trobar una minoria influent que s'hi mostra favorable. Els resultats del referèndum de l'1 d'octubre i de les eleccions de desembre de 2017 mostren que l'augment dels vots a la perifèria urbana de Barcelona, on viu un terç de la població catalana i on la llengua de comunicació és predominantment l'espanyol, ha fet possible la victòria del projecte independentista. Hi ha molts exemples de famílies en les quals els pares voten els partits unionistes i els fills la independència. Això crea un dinamisme difícil de gestionar, cansat, però fa impossible que la societat es divideixi en grups identitaris tancats. Aquesta és també la raó per la qual el vuitanta per cent dels catalans dona suport a la convocatòria d'un referèndum legal i vinculant sobre la independència. Aquesta és l'única possible solució del problema. Un percentatge molt majoritari de la població catalana creu, doncs, que tots junts formen un cos polític específic

i que tenen dret de decidir sobre el seu propi futur. És a dir, que com a societat sí que creuen en la seva sobirania. Aquí sorgeix la pregunta que la democràcia no ha resolt encara, però que és la pregunta més bàsica: on són les fronteres d'una comunitat política? On són les fronteres d'un poble sobirà? Quina població representa aquell «poble» que és sobirà en termes democràtics? En els últims anys s'ha produït una confrontació entre dos conceptes de poble sobirà dins de la democràcia. Tant el Canadà com el Regne Unit van saber canalitzar les tendències separatistes en un procés democràtic. Van renunciar al concepte arcaic d'una sobirania indivisible per poder preservar la democràcia com a base de la unitat. Espanya, en canvi, està en perill de perdre totes dues coses.

És curiós com ha anat canviant el concepte de l'estat durant la història. A l'estat abans l'unia la figura del sobirà i ara és el poble qui legitima l'existència d'un estat. Què passarà en el futur?

Aquesta pregunta és essencial, tot i que sovint l'oblidem. El model monàrquic de la Gran Bretanya té com a fons un concepte patrimonial de l'estat. El Regne Unit és un estat unificat —tal com diu el seu nom— perquè la seva sobirana és alhora la reina de la Gran Bretanya, una unió nascuda de la unificació de les corones britànica i escocesa, i d'Irlanda del Nord, i és alhora comtessa de Normandia, i per això sobirana de les Illes del Canal, i també del Canadà, d'Austràlia, de Nova Zelanda, etc. La reina és l'encarnació de la concentració dels estats de la Commonwealth britànica. I aquest model és molt útil per a totes les altres unions d'elements heterogenis. En el seu llibre sobre la monarquia dels Habsburg, Pieter Judston va exposar la tesi que el model del sobirà que inclou diferents fonts de la legitimitat política i que es fonamenta sobre un acord entre diferents lleialtats, és més adequat per a la societat moderna que la idea d'un sol poble que és el portador de la sobirania. Aquesta idea, a l'Europa continental i sovint també en el món anglosaxó, s'equiparà acríticament amb l'ideal de la Il·lustració. En el moment que les idees democràtiques comencen a predominar, la qüestió més important és la frontera. Si la sobirania rau en el poble, i no en el sobirà, ¿com és llavors que la frontera del territori sobirà continua determinada amb la sang i l'esperma del sobirà, és a dir, a partir de les guerres i els casaments dinàstics? Per què no és el poble qui pot decidir on vol posar les seves fronteres? El problema no és altre que el fet que a l'altra banda hi ha un altre poble que s'imagina unes altres fronteres. I la conseqüència de tot plegat són les neteges ètniques i els genocidis del segle XX. En canvi, si acordem que les fronteres no es poden tocar, llavors això significa que cal reconèixer la contingència i la diversitat interna dels estats que tenen territoris amb identitats nacionals diferents,

amb diferents tradicions polítiques i experiències històriques. No n'hi ha gaires d'aquests estats a l'Europa d'avui: només Suïssa, Bèlgica, Gran Bretanya i Espanya, potser també Dinamarca a causa de les illes Feroès i Groenlàndia. Però Espanya és l'única que insisteix en la idea de Rousseau, o jacobina, de la nació. Tot i la seva gran descentralització insisteix en un concepte unitari de l'estat que és, com els eslovens sabem molt bé, absolutament inadequat per als estats plurinacionals. La raó que la majoria dels estats plurinacionals a Europa s'hagin desintegrat és el fet que no sabien com gestionar la seva diversitat. Les formacions plurinacionals per regla general s'acaben a causa d'un centre nacionalista i no pas a causa del separatisme de les perifèries. Si Espanya abandonés aquest concepte tan rígid d'una sobirania indivisible i volgués experimentar amb el concepte d'una sobirania compartida li resultaria molt més fàcil preservar la unitat de l'estat, que beneficiaria totes les nacions constituents. Però per Espanya, aquest concepte és un tabú. La cultura política, intel·lectual i mediàtica a Espanya ha interioritzat l'equiparació entre l'homogeneïtzació i la modernitat. Aquesta idea és contrària fins i tot a la seva pròpia història: l'Espanya dels Habsburg era, igual com l'Àustria dels Habsburg, un prototip de regne fet d'elements disperss i funcionava d'acord amb una xarxa complexa de privilegis i de relacions contractuals entre el rei i els estaments que per molt de temps havien preservat les seves llibertats medievals; la destrucció d'aquest sistema ha allunyat Espanya d'una manera fatal del model anglès de govern, però el model francès, a causa de la feblesa econòmica i cultural del centre, mai va tenir possibilitats d'establir-s'hi. Per això, Espanya està avui tan allunyada de les idees que tenen en compte els drets de les minories estructurals. Tinc moltes reticències davant el liberalisme actual, però em sembla que va contribuir positivament a la idea que la preservació del concepte d'un poble sobirà exigeix una atenció radical als drets de les minories. Aquest punt no el podem pas negligir. A Espanya està passant ara un procés semblant al de la segona meitat del segle XIX, durant la restauració de la monarquia després de la Primera República. Les elits van fer una modernització molt superficial, copiada barroerament dels models occidentals, perquè tenien molta necessitat de preservar les seves pròpies idees caduques de com hauria de ser un estat liberal i amb això van sabotejar totes les reformes que els haurien pogut salvar. I aquesta mentalitat la veig ara a cada pas. Mireu per exemple la resposta de l'ambaixador espanyol a la carta de Milan Kučan: parla d'Espanya com d'un país que té «el certificat de la democràcia». Potser algú ho ha traduït maldestrament, però la manera d'expressar-se em sembla sospitosa: com si la democràcia fos un certificat que es rep com el permís de conduir o com es fa la inscripció al registre de propietat; com alguna cosa que s'adquireix un cop i llavors és vàlida per sempre

si la renovem quan toca, amb uns exàmens rutinaris. I aquest és un problema vell i conegut d'Espanya: la seva tendència a atrofiar-se perquè no té la capacitat de realitzar reformes profundes del sistema. Una de les poques, si no l'única reforma reeixida de la seva història, va ser la transició democràtica després de la mort de Franco. I ara les elits espanyoles l'interpreten equivocadament, l'han convertit en un mite. En lloc de comprendre que l'èxit de la transició va ser l'adaptabilitat i la innovació en la recerca constant de nous models que serien més adequats per la realitat social i històrica, que calia buscar referents positius en altres tradicions, ara han creat una mòmia i l'han fet indiscutible.

Quina és la seva opinió sobre el dret internacional? Li sembla que s'ajusta prou bé a les expectatives de justícia per a tothom i alhora respecta la sobirania dels estats?

En la teoria del dret internacional i també en la teoria del dret constitucional comparatiu hi ha molts recursos que podrien ajudar a resoldre aquesta mena de conflictes. El problema sorgeix a causa de la cultura política d'alguns estats i també de l'estructura institucional de la Unió Europea, que no té cap mena de capacitat d'afrontar els reptes imprevistos. Un sistema que no pot afrontar els reptes imprevistos és per definició un sistema obsolet. Cap resposta, sigui legal, política, institucional o tecnològica, mai s'ha donat fent que gent de bona voluntat s'assegués al voltant d'una taula i decidís com podrien millorar el món. Les solucions sorgeixen de respostes intel·ligents a problemes concrets i són aquestes solucions les que poden comportar nous principis i serveixen per codificar aplicacions de la llei per a futurs casos semblants. Negar un problema, amagar-lo sota la catifa, declarar que la part més enèrgica d'una de les societats més innovadores d'Europa es troba en una confusió fatal, que són una relíquia del passat..., tots aquests arguments demostren un cert grau d'esgotament en l'àmbit de les idees. Una comunitat o un projecte vital són reconeguts per una barreja que inclou tant els principis fermes com la capacitat d'adaptació. Els principis ben ancorats permeten precisament ser adaptable en l'execució i en l'ús dels instruments. Si els principis ja no convencen, en canvi, llavors estem dins d'una barreja de frivolitat i de cinisme que petrifica totes les actuacions. I si creiem que un sistema —polític, ideològic, legal— és només un conjunt de mesures pràctiques, si no creiem que aquest conjunt està unit per una lògica vital, per un esperit, si volem dir-ho així, llavors la situació s'assembla a aquell borratxo camí de casa que s'agafa com pot a cada barana per no caure. La gent gran té davant dels ordinadors sovint un comportament de por irracional, com si l'ordinador només admetés els quatre passos apresos durant el curs d'informàtica al centre cívic i si intentessin fer-li fer alguna altra cosa, això espatllaria

l'equilibri màgic i tot se n'aniria en orris. La UE es comporta així davant de la qüestió catalana i també davant de tots els altres problemes no previstos amb els quals es troba afrontada. Hi ha prou teoria acumulada en l'àmbit del dret internacional, del dret constitucional i de la teoria política perquè aquesta crisi servís precisament per començar a dissenyar nous instruments per resoldre pacíficament els conflictes territorials a l'interior dels estats, almenys dins de la UE. El que ens falta aquí és la voluntat política.

Quin és el lloc de l'individu dins dels moviments separatistes? Em sembla estrany que en una societat el centre de la qual és l'individu es puguin produir els excessos dels moviments separatistes com els que s'han vist a Catalunya. Per a la gran majoria de la població, el nacionalisme és una idea superada. El món s'ha globalitzat i ahora s'ha individualitzat, el que hi ha al mig, s'ha perdut.

Aquesta tesi és, com es pot demostrar, completament falsa. En molts sentits. Primer de tot cal dir que la globalització reforça les identitats locals. I aquí també cal esmentar unes quantes raons: primer perquè la força del mercat globalitzat és relativament neutral i per això ha aconseguit trencar o afeblir els dominis dels grans estats. Això permet a les comunitats particulars esmunyir-se de les relacions polítiques patriarcals i connectar-se directament amb la xarxa d'intercanvi de beneficis. Per dir-ho d'una altra manera: els estats moderns s'han format com uns enormes mercats interns; però si ja no hi ha una identitat compartida que els aglutini i si la preservació d'un estatus quo es demostra com a nociva, per què hauríem de protegir aquests lligams si podem funcionar de manera autònoma? A més, la pressió cap a una homogeneïtzació cultural és tan gran que ja ha provocat la reacció de la qual ha sorgit la nova valoració de les cultures locals, que està, de nou, relacionada amb l'afebliment del pes de les grans cultures nacionals. I pel que fa al punt de vista de la individualització es pot dir que ha comportat també una evolució a la inversa de la que em planteja: avui hi ha ganes de pertinença i això ho podem descobrir tant en l'auge dels règims autoritaris paternalistes o proteccionistes com també en la presència de les subcultures polítiques alternatives. Anys enrere ens lamentàvem que la gent s'havia despolititzat pel que fa a les decisions econòmiques o els sistemes de gestió, ara hi ha una explosió de fets polítics en tots els sentits, però sempre més enllà de les formes establertes.

Mirem també el nivell pràctic. No podem parlar del final dels nacionalismes i ahora constatar que el sistema internacional només funciona a través dels estats, que són en gran majoria estats nació. I si alguna cosa ha demostrat la crisi catalana és que Catalunya no és reconeguda com un subjecte polític perquè no és un estat.

Espanya té dret de malmetre, en nom de la defensa de la seva integritat, els seus propis principis constitucionals. Qui té un estat, pot fer pràcticament qualsevol cosa. Qui no té un estat, no té cap garantia —està sotmès a la voluntat arbitrària de la majoria dins de l'estat compartit. I no li sembla que en aquest context sigui natural desitjar obtenir un estat propi? Encara més: no resulta gairebé irracional, idiota i perillosament irresponsable mantenir un sistema dins del qual els drets polítics fonamentals, fins i tot les llibertats bàsiques dels conciutadans, estan a mercè d'unes instàncies sobre les quals no es pot tenir cap influència? La resposta a la pregunta qui som «nosaltres» i qui són els «altres» la podem trobar en les interseccions de moltes experiències col·lectives diferents, en la intersecció de perspectives, desigs i expectatives —i en aquest sentit, l'experiència col·lectiva, les perspectives, les expectatives i els desigs de la societat catalana s'han allunyat de l'espanyola de la mateixa manera que els eslovens ens havíem allunyat dels ideals serbis el 1990 o com els irlandesos es van allunyar dels anglesos l'any 1916.

Li sembla necessari que un poble defineixi les regles segons les quals vol viure? O bé ja n'hi ha prou de participar democràticament en els processos estatals i l'únic que cal és que se li respecti el dret d'expressar-se lliurement en la seva llengua i cultura?

En el món actual, cap poble pot decidir les regles tot sol. Tots els sistemes polítics són un quid pro quo: jo renuncio a alguna cosa, però a canvi en rebo una altra. En les societats plurinacionals hi ha sempre aquest pacte implícit que la lleialtat es rep a canvi de concessions en sentit cultural o bé en sentit d'autonomia territorial, depèn de cada cas, o bé a canvi de poder participar en l'administració estatal. Els conflictes sorgeixen quan cada bàndol entén aquest pacte a la seva manera. El catalanisme és una idea política segons la qual Catalunya tendeix cap a la més àmplia autonomia possible en un context de solidaritat amb la resta d'Espanya. Dins de la definició del catalanisme hem d'incloure també els socialistes catalans i l'esquerra alternativa, és a dir, almenys un setanta per cent del cos electoral a Catalunya. Tots aquests votants han entès que l'autonomia els pertany perquè han renunciat implícitament a la independència. I això és vàlid també per a la recuperació de la Generalitat, que és la base de la autonomia catalana. Es tracta de l'única institució a Espanya que va ser recuperada directament de la Segona República. Es va refundar el 1977, un any abans de l'aprovació de la Constitució Espanyola, segons un acord bilateral entre el president d'Espanya, Suárez, i el president català a l'exili, Tarradellas. Recordem també que l'abril de 1931, quan a Barcelona es va proclamar la República Catalana, els republicans de Madrid hi van enviar una delegació; després de tres dies de discussions, els catalans van renunciar a la república independent

per obtenir una autonomia bastant feble. És a dir, que la Generalitat és una institució en la qual es fonamenta l'autogestió catalana i ha sorgit directament del dret del poble català a l'autodeterminació. No es fonamenta en la Constitució Espanyola: la Generalitat va ser formada abans que la Constitució, era una condició perquè Catalunya col·laborés en la redacció d'aquesta mateixa Constitució. Aquest aspecte interpretatiu és molt present a Catalunya, però la teoria de dret constitucional a Espanya no l'admet. L'aplicació del dret constitucional dels últims quinze anys diu que tots els drets dels catalans es fonamenten en la Constitució i que aquesta és una manifestació de la sobirania de la nació espanyola. La nació espanyola s'ha constituït en un estat descentralitzat, però unitari, i tots els drets que tenen els catalans emanen només d'aquesta sobirania. Les conseqüències d'aquest principi són visibles al carrer i signifiquen que l'autonomia catalana pot ser anul·lada en qualsevol moment. En els sistemes federals la relació entre l'estat i un territori és de naturalesa jeràrquica, les lleis de la federació tenen sempre més pes que les lleis locals i això fa de facto impossible aplicar la política autònoma a nivell regional. En el temps de la transició tothom reconeixia que el pacte era un *quid pro quo*. Per això la Constitució té un paral·lelisme molt eloqüent: la indivisible unitat de la nació espanyola i els drets de les nacionalitats i dels territoris. L'aplicació de la Constitució sap explicar molt àmpliament i amb molta innovació interpretativa la primera part de l'equació, mentre que la segona part s'explica de manera radicalment positivista, al peu de la lletra. És a dir que mai s'oblida el context ampli que determina la sobirania nacional. S'ha posat també molta atenció per protegir aquests principis en les lleis concretes. Però el context històric de l'autonomia catalana ha estat eliminat com a irrellevant. I així, la via judicial ha fet possible que en els últims deu anys Catalunya perdés els aspectes més rellevants de la seva autonomia fins i tot en àmbits tan importants com la política d'educació i la política lingüística. I això va passar en el moment precís, quan després de dècades d'una espera pacient, teixint tota mena de complicitats, hi havia en la societat catalana prou suport polític per aconseguir-ho. Però aquí tornem al principi del que deïem. El fet és que dins de l'Espanya central, aquest suport a la causa catalana mai havia existit entre l'opinió pública. L'administració espanyola va emprendre el camí de desmantellar completament tots els puntals de l'autonomia catalana davant la completa impassibilitat de l'opinió pública espanyola. O millor dit, la reacció que es va produir era d'irritació en descobrir que aquestes qüestions encara fossin considerades un problema ja que tots hauríem de ser considerats iguals i els privilegis d'una regió davant dels altres no eren acceptables. La crisi econòmica va provocar la dissolució definitiva també d'un altre pacte no escrit que s'havia acordat ja als anys noranta, l'acord sobre la

recuperació de l'autonomia fiscal per Catalunya. Catalunya, que aspira a ser una nació, es va convertir en una simple província. I en un moment històric tan crispat, totes aquestes circumstàncies van provocar una reacció. I això és bo perquè les reaccions contenen l'advertència ferma que l'ordre polític descansa sobre els pactes, sobre els compromisos, sobre el quid pro quo. Qui viola les regles no escrites, i molt sovint també escrites, s'exposa a la dissolució i el caos. El dret d'autodeterminació i d'independència és una arma d'abast global que poden usar els territoris que han patit la negació sistemàtica de la seva autonomia dins dels estats plurinacionals. Si no ho fan, els estats tenen tendència a oblidar molt ràpidament que la lleialtat i la unitat no venen de franc. L'única manera d'assegurar-se els drets polítics és que hi hagi la possibilitat de veto per part dels grups més febles. Finalment la república romana també es va formar d'aquesta manera: com un pacte en el qual els patricis estaven forçats a acceptar les condicions imposades pels plebeus. Tots els sistemes polítics estables tenen aquesta mena de substrat. I quan un estat oblida el pacte fundacional —la unitat a canvi de l'autonomia dins del marc estatal— la democràcia deixa de ser entesa correctament i es converteix en el govern de la majoria i la imposició de la llei. L'ordre polític i social, però, s'ha de fonamentar sobre un consens i ha de respectar el dret dels ciutadans de retirar el suport a un govern, aquesta és la base per a tots els altres drets. En un país homogeni, aquest dret s'expressa a través de les urnes, però quan cal respectar la relació de forces entre la minoria d'un territori i la majoria de la població, aquesta interrupció del consens només es pot produir a través de les obstruccions i el bloqueig. Espanya mai ha instaurat un sistema que permetés a les comunitats autònomes vetar alguna de les qüestions fonamentals pel seu propi desenvolupament. I així, aquesta negació d'arribar a un consens de manera legal, ha anat a parar a uns fets fora de la Constitució i en contra del sistema vigent. Amb la politització radical de la judicatura —presos polítics, empresonaments d'aquells que exigien drets humans tan fonamentals com la llibertat d'expressió i les manifestacions pacífiques— Espanya ha emprès el camí de l'autodestrucció de la seva pròpia democràcia. La intervenció de la Unió Europea resulta a hores d'ara inevitable. L'autoritarisme que es basa en interessos nacionals tal com els podem observar a Espanya és un càncer que es començarà a expandir per tota la Unió Europea si no prenem mesures serioses per evitar-ho. ☪

Traducció de Simona Škrabec